

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibus, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm|| Maii Et Ivnii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258 - 10263

XXII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77393)

dio huius vitæ decertantem, atq; in spiritali palæstra defudantem, sustentari inter dulcia suspiria credebat & precabatur.

Cum iam sancti viri temporalis vita in multos annos Deo disponente, tenderetur, quatenus eius exemplo plurimi ad spiritualem vitam prouocarentur & excitarentur, factum est, vt circa vltimos vitæ suæ annos multo senio fractus, frequentiq; labore & cura domestica debilitatus, cellam suam solitæ visitationis gratia egredi non valeret: non tamen destiterunt S. Deodati discipuli pro more, magistri sui tunicam eidem offerre, ne dulcis eius intermoreretur memoria. Igitur cum diuina miseratio gloriosum suum militem Hildulphum ab huius seculi fluctuoso mari ad portum salutis æternæ vocare statuisset, per dilectum suum Deodatum dignatus est eidem transitus sui diem denunciare, quatenus in vtrique monasterio de bono Pastore providere satageret. Vnde vir sanctus plurimum in Domino gauisus est, quod ab hac lachrymarum valle ad perpetuam consolationis tranquillitatem mox erat assumendus, vbi omnis lachryma ab oculis eius abstergeretur. Itaq; proprijs sui monasterij fratribus designato Abbate domino Raimberto, vallis autem Galilææ domino Marcinanno, feliciter obdormiuit in Domino, ab incarnatione Iesu Christi anno septingentesimo septimo.

Interea à deuotissimis discipulis inuiolabiliter fuit obseruatum, quod à prudentissimis Magistris fuit institutum: videlicet, vt semel in anno mutuas inuiserent cellas, tanquam præcipua pignora præferendo sanctorum Patrum suorum tunicas. Siquidem monachi S. Hildulphi, ipsius tuniam retinuerant sibi, sicut & monachi vallis Galilææ, S. Deodati. In quorum delatione tanta veneratio exhibebatur, vt dulcissimi Patres ad filios redisse post longa seculorum volumina crederentur. Quod si (peccatis exigentibus) caelestis ira in populum grassaretur, & siccitate nimia, vel imbrum continua refusione, aut pestilentia, seu qualicumq; plaga plebs feriretur, mox hinc inde conglobata tunicas patronorum suorum cum lachrymis & orationibus offerebat & ingerebat diuinis obtutibus: & amota est plaga. nam contra defœquentis flagelli impetum tantum valebant sanctorum merita & populi fides, vt sine mora misericordissimus Deus iustitiam suam seueritatem à plebe cohiberet, atq; optatæ misericordiæ consolationem ei distillaret. Quæ quidem consuetudo tam religiosa ac pia integer in inter hæc duo cœnobia cōseruata est, donec sancta corpora plurimis miraculis exornata subleuarentur de terræ gremio. Quocirca sicut tunc solebant discipuli Magistrorum tunicas offerre, ita nunc eorum posterij corpora sanctorum suscipiunt & animarum exuuias, quorum per merita pax nobis nunc & in æuum, Amen.

Sufficiat igitur hæc religiosis animis, quæ pauperulo sermone cursim explicuimus, de pijsimi Patris nostri Deodati gestis, vix attingentes pauca de innumeris, minima de maximis, quibus clementia Dei in terris sanctum suum glorificauit pro vitæ suæ meritis. Cæterum tot & tantis quotidie miraculis venerabile corpus eius nobilitatur, vt vix ad conferendum ea sufficiat calamus, nec aliquis possit habere dubium, quin spiritus eius inter suprema regnet angelorum agmina.

MARTYRIUM ILLUSTRE S. ALBANI MARTYRIS ANGLIÆ, QVEM PLERIQVE ALBINVM VO.

cant. ex Historia Ecclesiastica gentis Anglorum Bedæ lib. 1. Cap. 6. & 7.

ANNO incarnationis Dominicæ ducentesimo octogesimo sexto, Diocletianus tricesimo tertius ab Augusto Imperator, ab exercitu electus, annis viginti fuit; Maximianumque, cognomento Herculeum, socium creauit imperij; & Diocletianus quidem in Oriente; Maximianus autem Herculeus in Occidente vastari ecclesias; affligi, interficique Christianos, decimo post Neronem loco, præceperunt. Quæ persecutio omnibus ferè antea actis diuturnior atque inmanior fuit. Nam per decem annos incendijs ecclesiarum; proscriptionibus innocentum; cadibus martyrum incessabiliter acta est. Denique etiam Britanniam cum plurima confessionis Deo deuota gloria sublimauit.

Siquidem in ea passus est S. Albanus; de quo perbyter Fortunatus in laude virgini. Cap. 7.

Bbbb 2

num,

num, cum beatorum martyrum, qui de toto Orbe ad Dominum venirent, mentionem faceret, ait;

Albanum egregium fecunda Britannia profert.

Albanus ut fuerit conuersus.

Qui videlicet Albanus paganus adhuc, cum perfidorum principum mandata aduersum Christianos facerent, clericum quendam, persecutores fugientem, hospitio recepit; quem dum orationibus continuis ac vigilijs diu noctuq; studere conspiceret, subito diuina gratia respectus, exemplum fidei ac pietatis illius coepit amulari: ac sacraribus eius exhortationibus paulatim edoctus, relicto idololatriæ tenebris Christianus integro ex corde factus est. Cumq; praefatus Clericus aliquot diebus apud eum hospitaretur, peruenit ad aures nefandi principis, confessorẽ Christi, cui necdum fuerat locus martyrii deputatus; penes Albanum latere. Vnde statim iussit milites diligentius eum inquirere. Qui cum ad tugurium martyris peruenissent, mox se S. Albanus pro hospite ac magistro suo, ipsius habitum, id est, caracalla, qua vestiebatur, indutus, militibus exhibuit; atque ad iudicem victus perductus est.

Vltro se offerret ad mortem.

Contigit autem iudicem ea hora, qua ad eum Albanus adducebatur, aris assistere, ac daemones hostias offerre. Cumq; vidisset Albanum, mox ira succensus nimia, quod se ille vltro pro hospite, quem susceperat, militibus offerre ac discrimini dare praesumpisset; ac simulacra daemones, quibus assistebat, eum iussit pertrahi. Quia rebellis inquam, ac sacrilegum celare, quam militibus reddere maluisti, ut contemptor diuini meritam blasphemiasuæ poenam lueret; quæcumq; illi debebantur supplicia, tu solve, re habes; si à cultu nostræ religionis discedere tentas. At S. Albanus, qui se vltro persecutoribus fidei Christianam esse prodiderat, nequaquam minas principis meruit; sed accinctus armis militiæ spiritualis, palam se iussis illius parere nolle pronuntiabat. Tu Iudex: Cuius, inquit, familiae vel generis es? Albanus respondit: Quid ad te pertinet, quam sim stirpe genitus? Sed si veritatem religionis audire desideras, Christianum iam me esse, Christianisq; officijs vacare cognosce. Ait iudex: Nomen tuum quaro, quod sine mora mihi insinua. At ille: Albanus, inquit, à parentibus vocor; & Deum verum ac viuum, qui vniuersa creauit, adora semper & colo. Tum iudex repletus iracundia, dixit: Si vis perennis vitæ felicitate perfrui, dijs magnis sacrificare ne differas. Albanus respondit: Sacrificia hæc, quæ à vobis redduntur daemones, nec auxiliari subiectis possunt, nec supplicantium sibi desideria vel vota cõplere. Quin immo quicumq; his sacrificia simulacris obtulerit, aeternas inferni poenas pro mercede recipiet.

Constantiana eius.

Verberibus afficitur.

His auditis, iudex nimio furore commotus, cædi sanctum Dei confessorẽ à tortoribus præcepit; autmans se verberibus, quam verbis non poterat; cordis eius emollire posse constantiam. Qui cum tormentis afficeretur acerrimis, patienter hæc pro Domino, immo gaudenter ferebat. At vbi iudex illum tormētis superari, vel à cultu Christianæ religionis reuocari non posse persensit, capite eum plesti iussit. Cumq; ad mortem duceretur, peruenit ad flumen, quod muro & arena, vbi ferendus erat, meatu rapidissimo diuidebatur. Viditq; ibi non paruam hominum multitudinem vtriusq; sexus, conditionis diuersæ & ætatis, quæ sine dubio diuinitatis instinctu ad obsequium beatissimi cõfessoris ac martyris vocabatur; & ita fluminis ipsius occupabat pontem, ut intra vesperam transire vix posset. Deniq; cunctis penè egressis, iudex sine obsequio in ciuitate subsiterat. Igitur S. Albanus, cui ardens inerat deuotio mentis ad martyriũ ocyus peruenire, accessit ad torrentem; & dirigens ad cælum oculos, siccato aluco, vidit vndam suis celsisse ac viam dedisse vestigijs. Quod cum inter alios etiam ipse carnifex, qui eum percussurus erat, vidisset, festinauit ei, vbi ad locum destinatum morti venerat, occurrere; diuino nimirum admonitus instinctu, proiecitq; ense, quem strictum tenuerat, pedibus eius aduoluit; multum desiderans, ut cum martyre, vel pro martyre, quem percutere iubebatur, ipse potius mereretur percuti.

Insigne miraculum.

Carnifex credit.

Dum ergo is ex persecutore factus esset collega veritatis & fidei, ac iacente ferro, esset inter carnifices iusta cunctatio, montem cum turbis reuerentissimus Dei confessor ascendit. Qui opportunè lætus gratia decentissima, quingentis ferè passibus ab arena situs est, varijs herbarum floribus depictus, immo vsquequaq; vestitus: in quo nihil repente arduum, nihil præceps, nihil abruptum, quem lateribus longe lateq; deductum, in modum æquoris natura cõplanat; dignum videlicet eum pro insita sibi specie venustatis iam olim reddens, qui beati martyris cruore dicaretur. In huius ergo vertice S. Albanus dari sibi aquam à Deo rogauit. Statimq; incluso meatu, ante pedes eius fons perennis exortus est, ut omnes agnoscerent, etiam torrentem martyri obsequium detulisse. Neq; enim fieri poterat, ut in arduo montis cacumine martyr aquam, quam in flu.

Fontem impetrat precibus suis.

in fluuio non reliquerat peteret, si hoc opportunum esse non videret. Qui videlicet fluitans ministerio persoluto, deuotione completa, officij testimonium relinquens, reuersus est ad naturam. Decollatus itaque martyr fortissimus ibidem, accepit coronam vitam, quam repromisit Deus diligentibus se. Sed ille qui pijs ceruicibus impias intulit manus, gaudere super mortuum non est permittus. Nam oculi eius in terram vna cum beati martyris capite deciderunt.

Capite truncatur.
Pena percussoris.

Decollatus est ibi etiam tum miles ille, qui ante a superno nutu correptus, sanctum Dei confessorum ferire recusauit. De quo nimirum constat, quia et si fonte baptismatis non est ablutus, sui tamen est sanguinis lauacro mundatus, ac regni celestis dignus factus ingressu. Tunc iudex tanta miraculorum celestium nouitate percussus, cessari mox a persecutione precepit, honorem referre incipiens cadi sanctorum, per quam eos opinabatur prius a Christiana fidei posse deuotione cessare. Passus est autem beatus Albanus die decimo Calendarum Iuliarum iuxta ciuitatem Verolaniam, quae nunc a gente Anglorum Vuerlamacestir siue Vuarlingacestir appellatur, vbi postea, redeunte temporum Christianorum serenitate, ecclesia est mirandi operis, atque eius martyrio condigna, extructa. In quo videlicet loco usque ad hanc diem, curatio infirmorum, & frequentium operatio virtutum celebrari non desinit. Passi sunt ea tempestate Aaroon & Iulius Legionum vrbis ciues, alijque vtriusque sexus diuersis in locis per plures, qui diuersis cruciatibus torti, & inauditi membrorum discerpatione lacerati, animas ad superne ciuitatis gloria perfectio agone miserunt. Haec tenus Beda.

Ecclesia S. Albani.
Miracula.

Hodie beatissimi martyris huius Albani sacra reliquia Coloniae in monasterio S. Pantaleonis religiosè asseruantur. Latuerat illic aliquandiu praclarus thesaurus, in quodam non magni precij & qui eius dignitati minus congrueret, loculo conditus: at tamen crebra miraculorum signa praesentiam martyris & efficaciam perspicue declarare videbantur. Itaque coepit proferri in publicum & palam innotescere, quod diu fuerat in occulto. At vbi res innotuit Anglis, constanter illi asserere non dubitarunt, S. Albanum martyrem apud ipsos ortum & passum & conditum, eam, quam suo sanguine illustrasset in insulam, nequaquam reliquisset, sed in ea semper permansisse. Ea occasione is, qui per id tempus apud S. Pantaleonem Abbatisungebatur officio, communicato cum fratribus sui monasterij consilio, cum sacra beati martyris reliquia iam trecentis & quinquaginta annis in ipsorum ecclesia quieuisissent, atque ab ipsius martyrio mille & eo amplius anni fluxissent, ad loculum cum ingenti deuotione & reuerentia accessit, eoque aperto videri ipse, vident & caeteri fratres non sine multa admiratione multisque lacrymis, magna omnipotentis Dei virtute, clarissimi martyris corpus tot seculis incorruptum conseruari, latanturque singulari Dei beneficio tanti thesauri se componi fieri posse.

S. Albani corpus incorruptum post mille annos.

Vt autem certius de rei veritate constaret, & fidelium deuotio excitaretur, è loculo veneras extulere reliquias, & vt Deus laudaretur in sancto suo, publice eas ad spectandas proposuere: ac deinde in thecam aliam, auro argentoque & lapidibus preciosis, quantum eorum sinebat facultates, ornatam reposuere, in qua hodieque reseruantur. Tam autem recentes videbantur, ac si non ita pridem pro Christo caesus esset inclutus martyr. Caput enim cum barba, ceruicem etiam sanguinolentam, brachia & manus, (capulasque; pelle & carne reatas, pestus cum cratibus laterum, denique spinam dorsum cum renibus inuenerunt. Pannus etiam, quo sacrum corpus trecentis & quinquaginta annis obvolutum fuerat, instar niuis candidus & plane incorruptus erat. Cum autem haec sacra reliquia ita ostenderetur, multi paralytici, claudi, curui, contracti, humi reptantes, gibbosi, caeci, muti, demoniaci, manci, febricitantes, alijque diuersis affecti morbis, non pauci etiam mortui & in aquis extincti, quorum omnium numerus quingentos excederet, curati sunt: vt nihil dicamus de iumentis, quibus aequè est restituta sanitas.

Mirabilis Deus in sanctis suis.

Miracula ad eius reliquias.

Acta sunt haec anno Dominicae incarnationis 1327, sub Philippo Coloniensi Archiepiscopo, & Henrico Abbate. Sed nec hodie sancti martyris beneficijs fraudantur, qui humiliter ac pie incorruptas etiam.

num corporis eius reliquias inuisunt, & supplicies ei preces offerunt.

I V N I V S.
VITA S. PAVLINI NOLANI EPISCOPI AV-
THORE VRANIO PRESBYTERO, VT HABET
egregius MS. codex.

PROLOGVS AVTHORIS.

Omino illustri & in Christo meritò venerabili Pacato, Vranitus presbyter; Literis nobilitatis tuæ iterata vice sollicito, vt tibi obitu S. Paulini fideliter referam. Faciam quidem quod præcipis, sed tibi meo, ne nō tam efficaciter vt vis, faciam, quod facere cupio. Tamē quia iubere dignaris, fideliter & sine mendacio faciam. Noni etenim melius esse linguā silentio premere, quā ad peccatum animæ falsa narrare, dicente scriptura; Os, quod mentitur, occidit animam. Et ideo venerationem tuā plurimum quæro, vt imperitiæ meæ veniam dare digneris. Alioquin si tibi sermonis mei vilitas cœperit displicere, nō mihi, sed tibi reatus imputabis, qui aquam purissimi fontis à cœnoso riuulo postulasti, sed hæc breuiter dicta sint. Nūc autem veniamus ad ea, quæ tibi, qui vitam eius versibus illustrare disposis, dicendi materiam subministrant.

pap. 1.

HISTORIA.

Tunij 22.
Cap. 1.
S. Paulini
patria.

LITVR S. Paulinus Episcopus Burdegala oppido Galliarum oriundus fuit, sed in Campania apud beatissimum Felicem confessorem glorioso sine defunctus atque sepultus est. Eius vitam ex merito mortis agnoscimus, cuius & mortem de conuersatione vitæ probamus. Denique cum ante triduum, quā de hoc mundo ad cælestem habitaculum vocaretur, cum iam de salute eius omnes desperassent, & duo ad eum Episcopi visitandi studio conuenissent, id est, S. Symmachus & Benedictus Hyacinthinus, ita in eorum aduentu recreatus atque refectus est, vt oblata omni carnali infirmitate, totum eis atque angelicum

Sub mortē
vult ad lectulum
suum
Missam celebrari.

exhiberet affectum. Et quasi profecturus ad Dominum, iubet sibi ante lectulum suum sacra mysteria exhiberi, scilicet vt vnā cum sanctis Episcopis oblato sacrificio animam suam Domino commendaret, simul etiam eos, quos pro disciplina Ecclesiastica à communionem sacri ministerij extorres esse præceperat, ad pacem pristinam reuocaret.

Cap. 2.

Et cum hæc omnia sanctus Episcopus lato atque perfecto ordine celebrasset, subitò clara voce interrogare cepit, vbi essent fratres sui. Tunc vnus ex circumstantibus, qui putauit, quod fratres suos, id est, Episcopos, qui tunc aderant, quæreret, ait illi; Ecce hi sunt fratres tui. At ille; Sed ego nunc fratres meos Ianuarium atq; Martinum dico, qui modò mecum locuti sunt, & continuo ad me venturos se esse dixerunt. E quibus Ianuarius Episcopus simul & martyr, Neapolitanæ vrbis illustrat ecclesiā; Martinus autem, vir per omnia Apostolicus, cuius vita ab omnibus legitur, Galliarum Episcopus fuit. Et his dictis, extensis ad cælum manibus, hunc psalmum Domino decantauit, dicens; Leuaui oculos meos ad montes, vnde veniet auxilium mihi; Auxilium meum à Domino, qui fecit cælum & terram. Deinde collecta oratione, commonitus est à sancto Posthumiano presbytero, quod pro vestimentis, quæ pauperibus fuerant erogata, quadraginta solidi deberentur. Quod cum audisset S. Paulinus, leuiter subridens, ait; Securus esto filii; crede mihi, quia non deerit, qui debitum pauperum soluat. Et ecce non longa interposita mora, ingreditur quidam presbyter, de Lucaniæ partibus veniens, missus à sancto Episcopo Exuperantio, siue à viro clarissimo fratre eius Vrsatio, qui ei per ipsum nuncium muneris gratia quinquaginta solidos miserat. Quos cum accepisset S. Paulinus, benedixit Dominum dicens; Gratias ago tibi Domine, qui non derelinquis sperantes in te. De his autem quinquaginta solidis ipse presbytero, qui eos exhibuerat, manu sua duos dedit; reliquos verò negociatoribus, qui vestimenta pauperibus dederant, reddi mandauit.

Psal. 120.

Insignis eius in Deū fiducia.

for. xdecem

Cap. 3.

Inter hæc autem, cum iam nox diei successisset, vsq; ad mediam noctem paululum quiescit

quieti concessit, donec crudescente dolore, qui lateri eius nimis inerat, graxaretur excitatus, multisque etiam ex superfluo archiatorum vitionibus fatigatus, vsque ad quintam horam noctis lassum atque anheum pectus duxit. Deinde adueniente luce, consuetudinem suam vir sanctus agnouit. Itaque, vt solebat, excitatis omnibus, matutinum ex more & ordine celebravit. Facta autem die, presbyteris & diaconibus atque omnibus clericis exemplo Dominico pacem hereditariam predicavit. Transactis autem his, tacitus vsq; ad vesperam perduravit. Deinde quasi ex somno excitatus, lucernaria deuotionis tempus agnoscens, extensis manibus, lenta licet voce: Parauit lucernam Christo meo, decantauit Domino. Tunc deinde facto aliquandiu silentio, circa horam quartam noctis, omnibus qui aderant, sollicitè vigilantibus, subito tam ingenti cellula eius terramotu concussa est, vt hi, qui lectulo eius assistebant, exterriti atque turbati ad orationem se iactarent; nihil tamen scientibus his, qui pro foribus consistebant. Neque enim publicus ille, sed priuatus in cellula fuerat terramotus. Nam ille angelicus susceptus manibus, debitum Deo spiritum exhalauit. Vidimus, fili charissime, vidimus, & inter lachrymas atque singultus vidisse gaudemus: vidimus quomodo tollitur iustus, & nemo intelligit, & viri iusti tolluntur, & nemo considerat. Neque vlli Christianorum incredibile debet videri, si in transitu S. Paulini vnus angulus specialiter terramotu concussus est, in cuius obitu totus penè orbis ingemuit. Et sanè quis locus est in orbe terrarum tam remotus aut abditus, quem transitus domini Paulini non commoueret? Aut quis Christianæ religionis ita alienus effectus est, qui audita morte eius non planxerit? Fleuit planè Ecclesia, quod talem sacerdotem amisit? sed exultat paradifus, quod talem sanctum suscepit. Plangunt populi, sed latantur angeli. Gemunt prouinciæ hominum, sed gaudent loca sanctorum, ad quæ quotidie euolare cupiebat, cum diceret; Quam amabilia sunt tabernacula tua Domine Deus virtutum? concupiuit & defecit anima mea in atrijs tuis.

O virum sanctum & omnium ore laudabilem, qui sic vixit, vt non solum sibi, sed etiam omnibus viueret. Et ideo quia multis vixit in hoc seculo, nunc sibi viuunt in Christo. Et tamen non sibi tantum, sed etiam nobis, qui quotidie orat pro nobis. Lucerna fuit ardens in domo Dei, non sub modio posita, sed supra candelabrum constituta, ita vt etiam multas lucernas suo praelato lumine redderet luminosas. Suavis enim & mitis fuit, etiam cum in superbia seculi versaretur. Cum autem ad Christum conuersus est, aperuit horrea sua pauperibus, apothecas suas aduenientibus patefecit. Nam parum ei erat proximos alere, nisi etiam vndique euocaret, quos pasceret atq; vestiret. Quantos iniquè oppressos erexit, quos captiuos redemit, quos intricatores debitorum multos extersit, & creditorum gaudia reparauit.

Cum autem ad summum sacerdotij gradum prouectus est, noluit se talem exhibere Episcopum, qui ab aliquo timeretur, sed talem se reddidit sacerdotem, qui ab omnibus amaretur. Nunquam sic iratus est, vt non in ira misericordiæ memor esset. Neque enim poterat vir ille irasci, qui contumelias despiciebat, & odia vitabat. Nunquam in iudicio sine misericordia sedit, quia nouerat misericordiam meliorem esse, quam sacrificium, vestitum esse omne Christianorum iudicium, dicente venerabili scriptura: Misericordiam & iudicium cætabo tibi Domine. Iustitiam quoque benignioribus, reis verò misericordiam fecit. Spiritus sanctus quantum aquirati & iustitia fauet, tantum suis gratiam pietatis, qui benignus est, indulget. Et ideo tenebat rigorem in examinatione iustitiæ, misericordiam autem in definitione sententiæ proferebat.

O admirabilem virum, atque omnium virtutum laude censendum. Hic etenim omnium Patriarcharum exempla secutus fuit, fidelis videlicet vt Abraam, credulus vt Isaac, benignus vt Iacob, munificus vt Melchisedech, prouidus vt Ioseph, rapax vt Benjamin. Rapuit enim diuitibus, & pauperibus erogauit, & tamen plus diuitibus quam pauperibus profuisse cognoscitur, quia pauperibus in hoc seculo profuit, diuitibus in futuro prouidit. Ergo, vt dicere cœperam, fuit mansuetus vt Moyses, sacerdotalis vt Aaron, innocens vt Samuel, misericors vt Dauid, sapiens vt Salomon, Apostolicus vt Petrus, amabilis vt Iohannes, cautus vt Thomas, doctor vt Paulus, videns vt Stephanus, feruens vt Apollo. De sollicitudine autem & cura ecclesiarum, in fide & charitate omnes Apostolos & Episcopos imitatus est. Hæc omnia in se habuit, hæc à tempore conuersionis suæ fideliter custodiuit. Et ideo cum de hoc corpore ad cælestehabitaculum vocaretur, sicut in feriis doluit terra, ita superius latatum est cælum, fleuit caro, sed spiritus gloriatur. Denique non solum Christiani, sed etiam

Etiā Iudæi & ethnici plangunt mortē eius. Iudæi atque pagani in fletu, scissis etiam vestibus, ad domini Paulini exequias conuerunt. Ereptum sibi patronum, defensorerū, tutorem vnā omnes nobiscum voce plā-

Cap. 7.

Et verē talis erat, vt ab omnibus amaretur. Vixit enim cunctis in exemplum acquirēdā salutis, & in refrigeriū consolationis. Neq; enim solius hęc mea vox est. Testes etiā barbarę nationes sunt, ad quas fama domini Paulini peruenerat. Nec immeritō ab omnibus amabatur, qui aderam omnibus. Quem enim iacentem non sua dextera erexit? Quem interpellantem se, non pia voce consolatus est? Erat enim pius, misericors, humilis & benignus, nullum spernens, nullum despiciēs. Omnibus tribuebat, omnibus indulgebat. Animabat trepidos, mitigabat violentos. Hos verbis, illos adificabat exemplo. Alios epistolis, alios sumptibus adiuuabat. Nullas opes, nullas diuitias, nisi quas sanctis suis Christus promiserat, mirabatur. Aurum atque argentum, & cetera sic desiniebat, vt ea sibi ad largiendum liberalitas, non ad retinendum cupiditas, vendicaret. Et vt breuiter dicam, omnia bona in se habuit, quia Christum amauit. Habuit enim fidem, mansuetudinem, curam proximorum, iugem pro miseris sollicitudinem, compassionem pro infirmis, nihil aliud respiciens, nisi pacem & charitatē.

Liberalitas eius in oēs.

Solus nanque medicabatur, vt omnes emundaret. Denique quis locus est in orbe terrarum, quę solitudo, quę maria, quę S. Paulini beneficia non senserunt? Omnes enim agnoscere cupiebant, omnes videre desiderabant. Quis ad illum non latus aduenit? aut quis ab illo non desideraturus abscessit? Nam qui corpore eum videre non poterant, saltē epistolas eius contingere cupiebāt. Erat enim suavis, blandus, in literis dulcis, & benē suavis in versibus. Quid plura? Vix quęcunq; de illo dicuntur, admitteret credulitas fidei, nisi propellerent sua facta mendacium. Taceamus generis nobilitatem, paternis, maternisque naralibus in senatorum purpura mirabiliter rutilantem: præterea & opulētias diuitiarum, quas propter Deum pauperibus erogauit. Nunc veniamus ad ea, quę de obitu eius dicere cœperamus.

Eius genus & opes.

Cap. 8.

Corpus defuncti in uero candore conspiciuum.

Igitur cum S. Paulinus debitum Deo spiritum reddidisset, ita niueo candore vultus eius & omne corpus affectum est, vt omnes inter singultus & lachrymas benedicerēt Dominum Deum nostrum, qui educit sanctos suos in magnificentia, vt ostendat seruis suis, quia hęc est gloria omnibus sanctis suis. Et ideō laudetur in Deo anima eius, & reuelentur opera eius in omnibus timentibus Deum: quia concupiuit in mandatis Dei sui, & intellexit super egenum & pauperem, vt potens esset in terra semen eius, & iustitia eius maneret in seculum seculi. Veruntamē & hoc, quod ad meritum S. Paulini pertinet, veneratio tua debet agnoscere, quōd etiā sanctus Iohannes, Neapolitanę vrbs Episcopus, à Domino Paulino de hac vita ad Christum accessit atq; euocatus agnoscitur. Nam ante diem tertium, quā de hoc mundo sanctus Iohannes ad Dominum commigraret, retulit se vidisse S. Paulinum, angelica dignitate vestitum atq; ornatum, totum niueum, totum sidereum, atq; odore ambrosio ridentem, fauam etiam candidissimum mellis in manu tenentem, ac dicētem sibi: Frater Iohannes, quid hic facis? Solue vincula tædiorum tuorum, & iam ad nos veni. Hęc enim esca, quam in manu teneo, apud nos satis abundat. Et cum hęc dixisset, complexus est eum, & immisit in os eius partē faui illius. Cuius dulcedinem atq; odorem ita sanctus Iohannes concupisse se dixit, vt si in ipsa reuelatione potestas fuisset, ab eius vestigijs nullo modo recessisset. Et tamen hoc non diū dissimulauit. Nam excitatus à fomno, eadem die id est, quinta feria, iuxta consuetudinem suam remunerans omnes Clericos, atq; pauperibus tribuens, sanus Dominicam cœnam celebrauit: sexta verō feria orationi vacauit. Sabbato autem, secunda hora diei, latus ad ecclesiam processit, & ascenso tribunali, ex more populum salutauit, resalutatusq; à populo, orationem dedit, & collecta oratione, spiritum exhalauit. Ea tamen nocte in ecclesia vigilatum est.

Apparet Episcopo Neapolitano.

Cap. 9.

Postera autem die, id est, Pascha, illuminatis lampadibus cum ingēti neophytorum pompa, prosequente etiam multitudine populorum vsque ad sepulcrum, gloriosam atque laudabilem sepulturam adeptus est. Hęc ideō commemorari nobilitati tuę, vt etiam hic meritum S. Paulini agnosceres. Habes enim materiam dicendi, si tibi tamē non desit fides credendi. Et ideō quæso nobilitatem tuam, vt sicut promittere dignatus es, præclari operis munus accelerare digneris, cōsecuturus præmium laudis & glorię, si vitam sancti viri posteris profuturam, versibus illustraueris. Vtinam antequam proficiscar, huius operis lectione dignum me facias: quia si Christo placuerit, continuo nauigare dispono. Obijt S. Paulinus Episcopus X. Calendas Iunii, Passō & Antiocho Consulibus.

Is fuit annus Christi 431. iuxta Onuphrium.

VM vicinis valdè patribus intendo, maiorum facta reliqueram, ita vt Paulini miraculum Nolanæ vrbis episcopi, qui multos, quorū memini, virtute & tempore præcessit, memoriæ defuisse videatur. Sed ad priora nunc redeo, eaq; quāta valeo breuitate perstringo. Sicut enim bonorum facta innotescere citiùs similibus solent, senioribus nostris per iustorum exempla gradientibus, prædicti venerabilis viri celebre nomen innotuit, eiusque opus admirabile ad eorum se instruenda studia tetendit: quorum me necesse fuit *grauitati tam certò credere, ac si ea, quæ dicerent, meis oculis vidissem.

Cum fauientium Vandalorum tempore fuisset Italia in Campaniæ partibus depulata, multiq; essent de hac terra in Africanam regionem traducti: vir Domini Paulinus cuncta, quæ ad episcopij vsu habere potuit, captiuis indigentibusque largitus est. Cumque iam nihil omnimodò superesset, quod petentibus dari potuisset: quodā die quadam vidua aduenit, quæ à regis Vandalorum genero filium suum in captiuitatem fuisse ductum perhibuit, atque à viro Dei, eius precium postulauit: si fortè illius dominus Deo dignaretur accipere, & hunc concederet ad propria remeare. Sed vir Dei magnoperè petenti foeminae quid dare potuisset inquirens, nihil apud se aliud nisi se inuenit, petentiq; foeminae respondit, dicens: Mulier, quod possim dare, non habeo: sed memetipsum tolle, seruum me iuris tui profiteri, atque vt filium tuum recipias, me vice illius in seruitium trade. Quod illa ex ore tanti viri audiens, irrisionem potius credidit, quàm compassionem. At ille vt erat vir eloquentissimus, atque apprime exterioribus quoque studijs eruditus, dubitanti foeminae citiùs persuasit, vt audita crederet: & pro receptione filij sui, in seruitium episcopum tradere non dubitaret. Perrexere igitur vtrique ad Africam.

Procedente autem regis genero, qui eius filium habebat, vidua rogatura se obtulit: ac priùs petijt, vt ei filium donare debuisset. Quod cum vir barbarus typho superbiae turgidus, gaudio transitoria prosperitatis inflatus, non solum facere, sed etiam audire despiceret: vidua subiunxit, dicens: Ecce hunc hominem pro eo vicarium prebeo: solum modò pietatem in me exhibe, mihiq; vnicum filium redde. Cumq; ille venusti vultus hominem conspexisset, quam artem nòset, inquisiuit. Cui vir Dei Paulinus respondit, dicens: Artem quidem aliquam nescio: sed hortum benè excolere scio. Quod vir gentilis valdè libenter accepit, cum in nutriendis oleribus quia peritus esset, audiuit. Suscepit itaque seruum, & roganti viduæ reddidit filium. Quo accepto, vidua ab Africana regione discessit: Paulinus verò excolendi horti curam suscepit. Cumq; idem regis gener crebrò ingrederetur hortum, suumq; hortulanum quædam requireret, & sapientem valdè hominem videret, amicos cœpit familiares deserere, & sapiens cum suo hortulano colloqui, atque eius sermonibus delectari. Cui Paulinus quotidie ad mensam olera, virentesque herbas deferre consueuerat, & accepto pane, ad curam horti remeare. Cumque hoc diutiùs ageret, quadam die suo domino secum secretiùs loquenti ait: Vide quid agas, & Vandalorum regnum qualiter disponi debeat prouide: quia Rex citiùs, & sub omni celeritate est moriturus. Quod ille audiens, (quia ab eodem rege præ cæteris diligebatur) ei minimè tacuit: sed quid à suo hortulano, sapienti scilicet viro, agnouisset, indicauit. Quod dum rex audisset, ilicò respondit: Ego vellem hunc, de quo loqueris, hominem videre. Cui gener eius, venerabilis Paulini temporalis dominus, respondit, dicens: Virentes herbas mihi ad prandium deferre cōsuevit. Has itaq; huc ad mensam eum deportare facio, vt quis sit, qui mihi hæc est locutus, agnoscas. Factumq; est. Et dum rex ad prandium discubuit, Paulinus ex suo opere olera quæque & virentia delaturus aduenit. Cumq; hunc rex subito conspexisset, intremuit, atque accersito eius domino, sibi per filiam propinquo, ei secretum, quod priùs absconderat, indicauit, dicens: Verum est, quod audisti. Nam nocte hac in somnio, sedentes in tribunalibus contra me iudices vidi, inter quos iste etiam simul sedebat, & flagellum, quod aliquando acceperam, eorum mihi iudicio tollebat. Sed, percontare, quisnam sit. Nam ego hunc tanti meriti virum, popularè vt conspicitur, esse non suspicor. Tunc regis gener secretò Paulinum tulit, & quisnam esset,

* granda-
uitati

Omnia sua
largitur ca-
ptiuis & e-
genis.

Nota infi-
gnem tanti
viri chari-
tatem.

* Domini

Vifio regis
Vandalorū

esset, inquisiuit. Cui vir Domini respondit: Seruus tuus sum, quem pro filio vidue vicarium suscepisti. Cumque instanter ille requireret, vt non quis esset, sed quis in terra sua fuisset, indicaret, atque hoc ab eo iteratione frequentis inquisitionis, exigeret, vir Domini confictus magnis coniurationibus, iam non valens negare quid esset, episcopum se fuisse testatus est. Quod possessor eius audiens, valde pertimuit, atque humiliter obtulit, dicens: Pete quod vis, quatenus ad terram tuam a me cum magno munere reuertaris. Cui vir Domini Paulinus ait: Vnum est, quod mihi impendere benefici-um potes, vt omnes ciuitatis mee captiuos relaxes. Qui cuncti protinus in Africana regione requisiti, cum onustis frumento nauibus, pro venerandi Paulini viri satisfactio- ne, in eius comitatu laxati sunt. Post non multos vero dies Vandalorum rex occu- buit, & flagellum, quod ad suam perniciem, dispensante Deo, pro fidelium disciplina tenuerat, amisit. Sicque factum est, vt omnipotentis Dei famulus Paulinus vera pradi- ceret, & qui se in seruitium solum tradiderat, cum multis a seruitio ad libertatem re- diret: illum videlicet imitatus, qui formam serui assumpsit, ne nos essemus serui pec- cati. Cuius sequens vestigia Paulinus, ad tempus voluntarie seruo factus est solus, vt ef- fet postmodum liber cum multis.

Petrus: Dum me audire contingit, quod imitari non valeo, flere magis libet, quam aliquid dicere.

Gregorius: De cuius etiam morte apud eius ecclesiam scriptum est, quia cum dolo- re esset lateris tactus, ad extrema perductus est. Dumque eius omnis domus sua soli- ditate persisteret, cubiculum, in quo iacebat ager, facto terramotu contremuit, om- nesque, qui illic aderant, nimio terrore concussit. Sicque sancta illa anima carne soluta est: factumque est, vt magnus paor inuaderet eos, qui Paulini mortem videre potuissent.

ITEM DE SANCTO PAVLINO, EX GRE- GORIO TVRONENSI, DE GLORIA CONFES- SORUM. Cap. 107.

Genus &
opes eius.

Erat vir vite venerabilis Paulinus, Nolanae urbis Episcopus, ex nobi- li stirpe ortus. Therasiam sibi similem sortitus est coniugem, habes diuitias multas, & tam in fundorum possessione, quam in praesidio do- morum, valde diues erat ac locuples. Sed cum primum aures eius Eu- geliorum lectio illa penetrauit, in qua Dominus adolescentem pro di- uitijs arguit, dicens: Vade, vende omnia quae habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in caelo, & veni, sequere me: Et, Facilius est ca- melum per foramen acus transire, quam diuitem introire in regnum Dei: statim vendi- tis omnibus, quae habebat, pauperibus erogauit. Exoneratus igitur a cunctis cupidita- ribus, magistrum liber sequitur, per haec se putans paradisi diuitijs locupletari, si vide- retur nihil de traistorijs possidere. Cui maiestas diuina tribuit, vt quod impossibile di- xerat per Euangelium, hic possibiliter adimplere mereretur per actum.

Matt. 19.

Vendit sua,
& dat pau-
peribus.

Quadam vero die venit ad eum, qui stipem peteret, & ait coniugi: Vade, & da ei, quod habet necessarium. Quae respondit: Non est nobis amplius, quam vnus panis. Cui ille: Vade, inquit, porrige eum. Dominus enim dabit nobis victum. Sed illa quasi stre- nua reseruare cupiens, ne aliquid deesset, porrigere noluit. Interea aduenerunt qui- dam, dicentes, missos se a dominis suis, vt illi annonae ac vini deferrent speciem: sed pro hoc se moratos, quod orta tempestas, vnam eis cum tritico abstulerit nauem. Tunc vir Dei conuersus ad mulierem, ait: Intellige te illi pauperi vnum panem fuisse fura- tam, & ideo hanc nauem esse merfam.

Nota rem
miram.

Perrexit ergo cum coniuge quasi peregrinaturus in aliam regionem, nihil habens praeter statum proprium. Post multum vero tempus, cum ab incolis regionis suae requireretur, nec posset penitus reperiri, negociator de ciuitate illa ad hanc urbem aduenit, in qua vir beatus caelesti Domino seruiebat: cumque vidisset eum, statim proieciens se in so- lum, & pedes sancti amplectens: Hic est, inquit, beatus Paulinus, toto vulgatus orbe, qui multum a suis ciuibus quaesitus, prorsus non potuit inueniri. Et eo narrate omnes a- ctiones eius, obstupuerunt haec audientes. Nec mora, decedente sacerdote apud Nola- urbem, ipse in locum Episcopi subrogatur. Habebat autem Ecclesia illa multas diuitias, impleuitque in eo Dominus, quae per Euangelium promittere est dignatus: Quia qui reliquerit omnia propter me, centuplum in hoc seculo accipiet, in futuro autem vitam aeternam possidebit.

Matt. 19.

Verum

DE S. EDILTRVDE ABBATISSA.

851

Verum assumpto Episcopatu, semper se humilem proferebat, quia sciebat se apud Deum excelsum futurum, si humilitatem sectatus fuisset. Pecunia vero de redditibus Ecclesie, quae manus eius attingebat, confestim pauperibus erogabatur. Castissima etiam coniunx eius non discedebat ab eo. Erat autem vir sanctus mira prudentia, & rhetoricis literis eruditus, quod scripta eius, quae ad nos peruenerunt, valde patefecerunt. Nam cum ad diuersos tam versu, quam prosa scriberet, de virtutibus beati Martini sex versu conscripsit libros. Scripsit & alios versiculos in laudem eius, viditque eum in corpore positum, & oculum suum ab eo illuminatum recepit. Qui tantum in virtute per multiplicata gratiarum spiritualium charismata resplenduit, ut ante obitum suum, ipsum Martinum, Ianuariumque Italicum, priusquam spiritum redderet, corporis oculis contemplaretur. Iam enim de hoc mundo illi migrauerant. Et quia de huius beati vita nihil legeram, idcirco ea, quae per relationem fidelium cognouimus, dum de eleemosynis proloqui volumus, memorauimus. De transitu autem eius est apud nos magna lectio, ideo eum ex ordine profecuti non sumus. Ecce quid tribuit eleemosyna, ecce quales thesauros sanctis suis, qui ipsum in pauperibus diligunt, Deus indulget. E contrario avaritia malo inhiantibus, quae nequiter concupiscunt, aufert, iuxta illud Euangelij sancti oraculum: Quia qui habet, dabitur ei, & abundabit: qui autem non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo.

Humilitas
& liberalitas eius.

Matt. 23.

VITA SANCTAE EDILTRVDIS SIVE EDILDRIDAE REGINAE ET VIRGINIS, AVTHORE VENERABILI BEDAE, HISTORIAE ECCLESIASTICAE GENTIS ANGLORUM LIB. 4. CAP. 19.

ACCEPTIT autem rex Egfridus coniugem nomine Edildridam, filiam Annae regis Orientalium Anglorum, cuius saepe mentionem fecimus, viri bene religiosi, ac per omnia mente & opere egregij: quam & alter ante, illum vir habuerat uxorem, princeps videlicet Australium Giriorum, vocabulo Tonbert: sed illo post modicum temporis, ex quo eam accepit, defuncto, data est regi praefato. Cuius consortio cum vteretur duodecim annis, perpetua tamen mansit virginitatis integritate gloriosa, sicut mihi met sciscitanti (cum hoc, an ita esset, quibusdam venisset in dubium) beatae memoriae Vuilfridus Episcopus referebat, dicens se testem virginitatis eius esse certissimum, adeo ut Egfridus promissit se ei terras ac pecunias multas esse donaturum, si regina posset persuadere eius uti conubio, quia sciebat illam nullum virorum plus illo diligere. Nec diffidendum est, nostra etiam aetate fieri potuisse, quod a quo praecedente aliquoties factum fideles historiae narrat, donante vno eodemque Domino, qui se nobiscum usque in finem seculi manere pollicetur. Nam etiam signum diuini miraculi, quo eiusdem foeminae sepulta caro corrumpi non potuit, indicio est, quod a virili contactu incorrupta perdurauerit. Quae multum diu regem postulans, ut seculi curas relinquere, atque in monasterio tantum vero regi Christo seruire permitteretur, vbi vix aliquando impetrauit, intrauit monasterium Ebbae Abbatissae, quae erat amita Egfridi regis positum in loco, quem Coludi urbem nominant, accepto velamine sanctimonialis habitus a praefato antistite Vuilfrido.

Post annum vero ipsa facta est Abbatissa in regione, quae vocatur Elgc: vbi constructo monasterio, virginum Deo deuotarum per plurimum mater virgo & exemplis vitae caelestis esse cepit, & monitis. De qua ferunt, quia ex quo monasterium petijt, nunquam lineis, sed solum lanceis vestimentis uti voluerit, raroque in calidis balneis, praeter imminentibus solennijs maioribus, verbi gratia, Pascha, Pentecostes, Epiphania, lauari voluerit, & tunc diuissima omnium, lotis prius suo suarumque ministrarum obsequio ceteris, quae ibi essent, famulabus Christi. Raro etiam, praeter maiora solennia vel arctiorem necessitatem, plus quam semel per diem manducauerit semper, si non infirmitas grauior prohibuisset. Ex tempore matutinae synaxeos usque ad ortum diei, in ecclesia precibus intenta persisterit. Sunt etiam, qui dicunt, quod per prophetiae spiritum, & pestilentiam, qua ipsa esset moritura, praedixerit, & numerum quoque

Iunij 99.

Ediltrudis
in coniugio
permanet
virgo.

Matt. 28.

Petit monasterium.

Fit Abbatissa.

Perpetua
abstinentia
eius.

Preces eius.